

IZVODI IZ PRESUDE PRETRESNOG VEĆA U PREDMETU TIHOMIR BLAŠKIĆ

3. mart 2000

Razaranje institucija namijenjenih religiji ili obrazovanju

Para 15. U tački 14 Tihomir Blaškić je optužen za kršenje zakona ili običaja rata zbog razaranja ili hotimičnog oštećivanja, u razdoblju od augusta 1992. do juna 1993. godine, objekata bosanskih Muslimana namijenjenih religiji ili obrazovanju, i to u Duhrima (u augustu 1992.); Busovači, Starom Vitezu i Svinjarevu (1993. godine); u Ahmićima, Kiseljaku, Gromiljaku i Kazagićima (u aprilu 1993.); u Hercezima, Han Ploči i Tulici (u junu 1993.); i u Višnjici (u septembru 1993.)

Razaranje vjerskih objekata

Para 419. Uništeno je više vjerskih objekata. Odbrana ne osporava razaranje džamije u Donjim Ahmicima od strane hrvatskih snaga, kao ni razaranje mezdžida u Gornjim Ahmićima. Međutim, tvrdi da se ta razaranja mogu objasniti činjenicom da su "škola i bogomolja" u Ahmićima "postale borbeni objekti nakon napada koji je izvela 4. bojna vojne policije".

Para 420. Tužilac, naprotiv, tvrdi da su "te dvije džamije bile namjerno minirane, a po činjenici da je eksploziv bio pažljivo postavljen u unutrašnjost grajevina može se zaključiti da su ga vojnici HVO-a tamo postavili nakon što su zauzeli ta zdanja."

Para 421. Vijeće, prije svega, primjećuje kako je, po mišljenju svjedoka Stewarta, teško zamisliti da bi se vojnici sklonili u džamiju, budući da ju je bilo nemoguće braniti. Osim toga, džamija u Donjim Ahmicima bila je razorena eksplozivom koji je bio postavljen oko podnožja minareta. Svjedok Kaiser tvrdi da se radilo o "stručno obavljenom poslu" koji su mogle obaviti samo osobe koje su tačno znale gdje treba postaviti eksploziv. Svjedok Zec tvrdi da je čuo kako je jedan hrvatski vojnik pomoću radio stanice tražio eksploziv "za džamiju u Donjim Ahmicima". Razaranje minareta bilo je, dakle, učinjeno s predumišljajem i ne može se opravdati nikakvim vojnim razlozima. Taj čin može se objasniti samo diskriminatornim motivima.

Para 422. Vijeće primjećuje da je ta džamija tek nedugo prije bila sagrađena. Stanovnici Ahmica sakupljali su novac da bi je izgradili i bili su veoma ponosni na njezinu arhitekturu.

Para 423. Razaranje mezdžida u Gornjim Ahmicima neosporno je ustanovljeno. PMEZ je takođe konstatirao razaranje džamije u isto~nom dijelu sela

IZVODI IZ PRESUDE PRETRESNOG VEĆA U PREDMETU DARIO KORDIĆ I MARIO ČERKEZ

28. februar 2001

Razaranje i nanošenje štete vjerskim i obrazovnim institucijama

Para 206. Ovo djelo je isto što i "uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji", što predstavlja kršenje zakona i običaja ratovanja, iz člana 3(d) Statuta. Ovo djelo je, dakle, već kriminalizovano prema međunarodnom običajnom pravu i,

konkretno, Statutu Međunarodnog suda. Štaviše, MVS, sudska praksa ovog Međunarodnog suda, i Izvještaj KMP-a iz 1991. istakli su, između ostalih, uništavanje vjerskih objekata kao nedvosmislen primjer progona kao zločina protiv čovječnosti.

Para 207. To djelo, kada se počini s nužnom diskriminatornom namjerom, predstavlja napad na sam vjerski identitet naroda. Kao takav, on je gotovo čista manifestacija pojma “zločina protiv čovječnosti” jer, doista, čitav ljudski rod vrijeđa uništenje jedinstvene religijske kulture i za religiju vezanih kulturnih objekata. Pretresno vijeće stoga smatra da uništavanje i hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim islamskoj religiji i obrazovanju, uz postojanje nužne diskriminatorne namjere, može predstavljati djelo progona.D

Para 834. Pretresno vijeće smatra da je Kordić, onda kad je učestvovao u napadima HVO-a, namjeravao da počini zločine koji se s njima povezuju i da ih je i počinio. Njegova uloga političkog vođe i njegova odgovornost po članu 7(1) bila je da planira, potiče i naređuje zločine. Pri donošenju tih zaključaka Pretresno vijeće se oslanja na već pomenute dokaze u vezi s progonom. Stoga Pretresno vijeće smatra optuženog Darija Kordića krivim prema članu 7(1) po sljedećim tačkama:

d) tačka 43 (uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji ili obrazovanju) na sljedećim lokacijama: Ahmići i Stari Vitez (april 1993.) i Han Ploča (juni 1993.).

IZVOD IZ PRESUDE PRETRESNOG VEĆA U PREDMETU RADISLAV KRSTIĆ 2. avgust 2001

Para 580. Pretresno vijeće je svjesno da Konvenciju mora tumačiti s dužnim uvažavanjem principa nullum crimen sine lege. Vijeće stoga priznaje da, uprkos novijem razvoju, međunarodno običajno pravo definiciju genocida ograničava na djela kojima je cilj fizičko ili biološko uništenje cijele grupe ili njenog dijela. Dakle, pothvat usmjeren samo protiv kulturnih ili socioloških karakteristika ljudske grupe sa ciljem da se zatru ti elementi, koji toj grupi daju samosvojni identitet različit od ostatka zajednice, ne bi ulazili u definiciju genocida. Pretresno vijeće međutim ističe da su tamo gdje je na djelu fizičko ili biološko uništenje često prisutni istovremeni napadi na kulturnu i vjersku baštinu, kao i na simbole ciljane grupe, napadi koji se s punim pravom mogu smatrati dokazom namjere da se grupa fizički uništi. U ovom predmetu, Pretresno vijeće će stoga kao dokaz namjere uništenja grupe uzeti u obzir smišljeno razaranje džamija i kuća koje pripadaju pripadnicima grupe.

IZVOD IZ PRESUDE PRETRESNOG VEĆA U PREDMETU BILJANA PLAVŠIĆ 27. februar 2003

Para 44. Od 37 opština koje se navode u optužnici, u 29 su postojali kulturni spomenici i sakralni objekti koji su uništeni. Razoreno je više od 100 džamija, dva mekteba i sedam katoličkih crkava. Neki od tih spomenika, u opštinama Foča, Višegrad i Zvornik, potiču iz Srednjeg vijeka. Nema sumnje da je riječ o lokalitetima od kulturnog, historijskog i regionalnog značaja. Kao jedan od primjera optužba je navela bezobzirno razaranje džamije Aladža u Foči, izgrađene 1550. godine. Riječima svjedoka, Aladža je bila

"jedan od bisera kulture u ovom dijelu Evrope". Osim takvih razaranja, mijenjana su imena gradova. U stvari, "sve što je na bilo koji način moglo da podsjeti, uništeno je [...]"

IZVODI IZ PRESUDE PRETRESNOG VEĆA U PREDMETU RADOSLAV BRĐANIN

1. septembar 2004

Uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji

Para 640. Pretresno vijeće uvjerilo se van razumne sumnje da su snage bosanskih Srba hotimično oštetile muslimanske i rimokatoličke vjerske objekte i ustanove u opštinama na koje se odnosi Optužnica.

Para 641. Prije svega treba reći da se Pretresno vijeće nije uvjerilo da je uništavanje ili hotimično nanošenje štete doljenavedenim ustanovama namijenjenim religiji, koje su takođe bile navedene u Optužnici, dokazano van razumne sumnje, budući da nije bilo dovoljno dokaza: džamija u Donjem Budelju; džamija u Humićima; džamija u Krasuljama; džamija u Sanici; Džamija; džamija u Alićima; i rimokatoličke crkve u Bosanskom Novom i Sanskom Mostu.

Para 642. Iako su ustanove namijenjene religiji tokom cijelog sukoba bile meta rušilačkog pohoda, Pretresno vijeće se uvjerilo da je pohod dobio na žestini u ljeto 1992. Pretresno vijeće smatra da taj zgusnuti period u kojem su muslimanske i rimokatoličke ustanove namijenjene religiji u svim opštinama na koje se Optužnica odnosi pretrpjele znatnu štetu tokom ljetnih mjeseci 1992. ukazuje na to da je uništavanje bilo ciljano, kontrolisano i namjerno. Ti zaključci se zasnivaju na sljedećim incidentima.

(i) Banja Luka

Para 643. Dana 9. aprila 1992. oštećen je franjevački samostan u Petričevcu. Na osnovu provedene istrage utvrđeno je da je samostan pogođen projektilom iz ručnog bacača raketa.

(ii) Bosanska Krupa

Para 644. Snage bosanskih Srba minirale su gradsku džamiju u Bosanskoj Krupi u aprilu 1992. Od posljedica eksplozije srušio se minaret. Uništena je i rimokatolička crkva u gradu. Eksplozivom je uništena džamija u selu Arapuša.

(iii) Bosanski Novi

Para 645. Početkom maja ili juna 1992. pripadnici vojske bosanskih Srba granatirali su i zapalili gradsku džamiju u Bosanskom Novom. Zidovi su pretrpjeli velika oštećenja, ali je minaret ostao. Iz Prijedora su dovezene teške mašine da sruše minaret. Kada je džamija razorena, došli su kamioni da odvezu ono što je preostalo od rušenja džamije. Mjesto je potom spravnjeno i korišteno kao parkiralište. Uklonjeni su i grobovi sa groblja.

Para 646. Snage bosanskih Srba gađale su i druge muslimanske ustanove namijenjene religiji u opštini Bosanski Novi. Džamija u Vidorijama spaljena je u maju 1992. Uništene su i džamije u Prekosanju, Urijama i Gornjim Agićima. Tokom napada snaga bosanskih Srba na Suhaču, granatama su teško oštećene dvije džamije u selu. Zapaljena je stara drvena džamija u Blagaj Rijeci i njen minaret. Oštećena je i džamija u Blagaj Japri. Minaret na krovu džamije u Donjim Agićima raznesen je u eksploziji, a urušilo se i krovište.

(iv) Bosanski Petrovac

Para 647. Snage bosanskih Srba u julu 1992. oštetile su džamije u centru Bosanskog Petrovca koje se nalaze u Donjim Bišćanima i Srednjim Bišćanima. Nakon eksplozija pali su minareti sa džamija u Donjim Bišćanima i Srednjim Bišćanima. Sljedećeg dana kamioni su odvezli ostatke srušenih džamija. 1648 Snage bosanskih Srba raznijele su i minaret džamije u Rašinovcu.

(v) Čelinac

Para 648. Minirana je stara drvena džamija u Čelincu. Poslije eksplozije kamioni su odvezli ostatke džamije. Snage bosanskih Srba razorile su manju džamiju u gradu i malu katoličku kapelu na izlazu iz grada. Potonja je uništena sredinom 1992.

(vi) Donji Vakuf

Para 649. Snage bosanskih Srba gađale su tri džamije u Donjem Vakufu. Minirana je glavna džamija, zvana Baždžamija, koja je potpuno razorena. Ostaci srušene džamije utovareni su u kamione i istreseni u Vrbas i na obalu. Mjesto na kojem se nalazila džamija kasnije je pretvoreno u parkiralište. Ostale dvije džamije u gradu su zapaljene. Snage bosanskih Srba uništile su nekoliko džamija u opštini. Tri od četiri džamije u selu Prusac oštećene su u avgustu ili septembru 1992. Džamija je izrešetana mecima i uništeni su neki minareti. Muškarci u uniformama JNA su 9. avgusta 1992. razorili džamiju u zaseoku Šeherdžik. Od eksplozije su se urušili zidovi džamije, ali je dio minareta ostao. Muškarci u sivomaslinastim uniformama zapalili su u junu 1992. džamiju u selu Sokolina.

(vii) Ključ

Para 650. Snage bosanskih Srba uništile su džamije i druge ustanove namijenjene religiji u Ključu. Gradska džamija u Ključu uništena je zajedno sa minaretom jedne noći u avgustu 1992. Džamija u Biljanima zapaljena je ujutro 10. jula 1992. kada su snage bosanskih Srba napale selo.

(viii) Kotor-Varoš

Para 651. U napadima snaga bosanskih Srba na sela u opštini Kotor-Varoš u junu i julu 1992., zapaljene su i minirane džamije u selima Vrbanjci i Hanifići. 1662 Zapaljena je i rimokatolička crkva u Kotor-Varoši.

(ix) Prijedor

Para 652. Najsistematičnija i najbrutalnija oštećenja muslimanskih i katoličkih bogomolja izvršena su u Prijedoru. Krajem avgusta 1992. pripadnici vojske bosanskih Srba upali su u rimokatoličku crkvu u Prijedoru i postavili eksploziv. U 01:00 sati aktiviran je eksploziv koji je razorio crkvu. Policija po svemu sudeći nije reagovala na dojave o događajima.

Para 653. Snage bosanskih Srba gađale su ustanove namijenjene religiji na područjima oko Prijedora. U Briševu je vojska bosanskih Srba spalila rimokatoličku crkvu. U Kamićanima zapaljena je džamija. Mutnička džamija u Kozarcu razorena je sredinom 1992. Teško je oštećen minaret džamije u Kozaruši. Džamija u Gornjoj Puharskoj srušena je sa zemljom. Nova džamija u Kevljanima potpuno je razorena minama. Eksplozivom je raznesen minaret i džamija. Minaret džamije u Gornjim Jakupovićima teško je oštećen minama.

(x) Prnjavor

Para 654. Gradska džamija u Prnjavoru gađana je u dva navrata. Prvi put je oštećena, a drugi put srušena sa zemljom. Snage bosanskih Srba izvodile su napade i u drugim mjestima u opštini Prnjavor. Džamija u Lišnji oštećena je i zapaljena u granatiranju snaga bosanskih Srba 1992. Raznesena je džamija u Puraćima.

(xi) Sanski Most

Para 655. Snage bosanskih Srba nanijele su znatnu štetu i džamijama u Sanskom Mostu. Pripadnici snaga bosanskih Srba razorili su 1992. džamije u selima Čapalj, Hrustovo, Lukavice, Kamengrad i Tomina.

(xii) Šipovo

Para 656. U Šipovu su snage bosanskih Srba bombama tokom noći 7. avgusta 1992. napale džamije u Starom Šipovu, Bešnjevu i Pljevama. Džamije su zajedno sa minaretima potpuno razorene, a oštećeni su i nadgrobni spomenici u blizini.

(xiii) Teslić

Para 657. U Tesliću je rimokatolička crkva razorena u napadu srpskih snaga sredinom 1992. Snage bosanskih Srba uništile su i džamije u okolnim selima Barići i Ruževići.

(xiv) Zaključci

Para 658. Pretresno vijeće se van razumne sumnje uvjerilo da su snage bosanskih Srba, u periodu na koji se odnosi optužnica, namjerno gađale gorepomenute muslimanske i rimokatoličke vjerske ustanove. Dokazi su pokazali da te vjerske ustanove nisu služile u vojne svrhe. Pretresno vijeće stoga zaključuje da je nanošenje štete muslimanskim i rimokatoličkim ustanovama u gorenavedenim opštinama kršenje člana 3(d) Statuta.

Razaranje i oduzimanje imovine, uključujući vjerske objekte na područjima s većinskim muslimanskim i hrvatskim stanovništvom (par. 47(3) Optužnice)

Para 1022. Pretresno vijeće je u ovoj presudi već utvrdilo da je tokom predmetnog perioda Optužnice, u područjima s većinskim muslimanskim i hrvatskim stanovništvom, izvršeno razaranje i oduzimanje nesrpske imovine velikih razmjera. Pretresno vijeće je takođe utvrdilo da su cilj razaranja bili i muslimanski i katolički vjerski objekti koji su tokom ljetnih mjeseci 1992. pretrpjeli tešku štetu. Za razliku od imovine nesrba, imovina bosanskih Srba sistematski je ostavljena nedirnuta, a štete na njoj bile su samo sporadične. Pretresno vijeće stoga konstatuje da su razaranje i oduzimanje nesrpske imovine bili faktički diskriminacionog karaktera.

Para 1023. Pretresno vijeće se uvjerilo da razaranje, hotimično nanošenje štete i pljačkanje stambenih i poslovnih objekata u dijelovima gradova, naselja, sela i drugim područjima nastanjenim većinom bosanskim Muslimanima i Hrvatima, te razaranje, odnosno hotimično nanošenje štete na vjerskim i kulturnim objektima bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u ovom predmetu doseže isti stepen težine kao i ostala krivična djela navedena u članu 5 Statuta.

Para 1024. Što se tiče uslova mens rea, Pretresno vijeće smatra da okolnosti u kojima su izvršene radnje razaranja i oduzimanja imovine, te razaranje odnosno nanošenje štete vjerskim objektima, na primjer označavanje muslimanskih i hrvatskih kuća za rušenje, razaranje vjerskih objekata nesrba i zaravnavanje terena na tom mjestu, te korišćenje toga mjesta zatim kao parkirališta, pokazuju da su te radnje vršene s namjerom diskriminacije na rasnoj, vjerskoj ili političkoj osnovi.

IZVODI IZ PRESUDE PRETRESNOG VEĆA U PREDMETU ENVER HADŽIHASANOVIĆ I AMIR KUBURA

15. mart 2006

Uništavanje ili hotimično oštećivanje vjerskih ustanova

Para 57. Vijeće usvaja definiciju koju je dalo Pretresno vijeće u predmetu Kordić, po kojoj krivično djelo uništavanja ili hotimičnog oštećivanja vjerskih ustanova postoji kada je “[djelo] [...] [počinjeno] hotimično i optuženi namjerava da svojim djelima prouzrokuje uništavanje ili oštećivanje ustanova namijenjenih religiji [...] a koje se ne koriste u vojne svrhe”.

Para 58. Vijeće smatra da su obilježja krivičnog djela uništavanja ili hotimičnog oštećivanja vjerskih ustanova u smislu člana 3(d) Statuta ostvarena: i) kada je vjerska ustanova uništena ili oštećena; ii) kada dobro o kojem je riječ nije korišteno u vojne svrhe; i iii) kada je počinilac ta djela izvršio s namjerom da uništi ili ošteti to Dobro.

Para 59. Vijeće smatra da je hotimični karakter uništavanja ili oštećivanja ustanovljen kada je počinilac djela djelovao namjerno, sa znanjem i htijenjem, ili kada je djelovao bezobzirno ne vodeći računa o vjerovatnoći da će doći do uništenja.

Para 60. Vijeće konstatuje da je dovoljno da je uništena ili oštećena vjerska ustanova i da nije potrebno da se ustanovi da je ta ustanova dio kulturne baštine nekog naroda.¹³⁶ Haški pravilnik iz 1907. koji čini dio običajnog međunarodnog prava i na osnovu kojeg je nastao član 3 Statuta, određuje zaštitu “zdanja namijenjenih bogoslužju, umjetnosti, znanosti i dobrotvornim svrhama, povijesnih spomenika [...] pod uslovom da nisu istodobno upotrebljeni u vojne svrhe”, pri čemu se ne traži da te ustanove čine dio kulturne baštine naroda.

Para 61. Vijeće smatra da, u pogledu odredbi koje se tiču kulturnih dobara, Haška konvencija iz 1954. i Dopunski protokol, s jedne strane, te član 3(d) Statuta s druge strane, imaju različito polje primjene. Doista, za razliku od Statuta, član 53 Dopunskog protokola I i član 1 Haške konvencije iz 1954. određuju zaštitu samo za dobra koja “čine kulturnu ili duhovnu baštinu naroda”¹⁴⁰ ili koja su “od velike važnosti za kulturnu baštinu naroda”. Nadalje, zaštita koju pružaju Haška konvencija iz 1954. i Dopunski protokol I veća je od one koju predviđa član 3(d) Statuta. Dok jurisprudencija Međunarodnog suda prihvata odstupanja od načela zaštite vjerskih ustanova kada se ta dobra koriste u vojne svrhe, Dopunski protokol I zabranjuje svaki neprijateljski čin protiv zaštićenih dobara te, dakle, ne predviđa nikakvo odstupanje. Haška konvencija pak dopušta odstupanje samo u slučaju imperativne vojne nužde.

Para 62. Vijeće smatra da nije potrebno da uništavanje ili oštećivanje vjerskih ustanova bude izvršeno u okviru vojne akcije da bi predstavljalo krivično djelo kažnjivo po članu 3 Statuta. Dovoljno je da krivično djelo predviđeno članom 3(d) Statuta bude usko povezano s neprijateljstvima.

Para 63. Vijeće podsjeća da krivično djelo hotimičnog uništavanja ili oštećivanja vjerskih ustanova mora zadovoljiti uslove za primjenu člana 3 Statuta uključujući i onaj koji se odnosi na težinu tog krivičnog djela. Taj uslov je ispunjen kada uništavanje ili oštećivanje predstavlja kršenje pravila koja štite bitne vrijednosti i kada

dovodi do teških posljedica po žrtvu. Vijeće primjećuje da, mada u običajnom međunarodnom pravu postoji opšta zaštita civilne imovine, ono posebnu pažnju posvećuje određenim dobrima, konkretno vjerskim ustanovama, zbog njihove duhovne vrijednosti. Budući da te vrijednosti prevazilaze puke okvire pojedinačnog i važne su za zajednicu, žrtva ovdje nije pojedinac nego društvena grupa ili zajednica. Vijeće smatra da uništavanje ili oštećivanje vjerskih ustanova pomenuto u članu 3(d) Statuta predstavlja teško kršenje međunarodnog prava kada je to uništavanje ili oštećivanje dovoljno značajno da predstavlja skrnavljenje. Vijeće smatra da se ocjena težine krivičnog djela uništavanja ili oštećivanja vjerskih ustanova mora donijeti od slučaja do slučaja, vodeći računa o duhovnoj vrijednosti uništenih i oštećenih dobara više nego o materijalnim razmjerima uništenja ili oštećenja te ustanove.

Para 64. Vijeće zaključuje da je krivično djelo uništavanja ili oštećivanja vjerskih ustanova utvrđeno kada je hotimično uništena ili oštećena neka vjerska ustanova koja nije služila u vojne svrhe. Zaštita vjerskih ustanova predviđena je članom 3(d) Statuta bez obzira na to da li pripadaju kulturnoj baštini naroda.

IZVODI IZ PRESUDE PRETRESNOG VEĆA U PREDMETU MOMČILO KRAJIŠNIK

27. septembar 2006

Uništavanje kulturnih spomenika i svetišta

Para 780. Optuženi se u paragrafu 19(k) Optužnice tereti za progon koji obuhvata "namjerno ili bezobzirno uništavanje [...] javnih dobara, uključujući kulturne spomenike i svetišta navedena u Prilogu D".

Para 781. Uništavanje kulturnih objekata može imati teške posljedice po osobe kojima su ti objekti važni. Prema ocjeni Pretresnog vijeća u predmetu Kordić i Čerkez, uništavanje vjerskih objekata "kada se počini s nužnom diskriminatornom namjerom, predstavlja napad na sam vjerski identitet naroda. Kao takav, on je gotovo čista manifestacija pojma 'zločina protiv čovječnosti'".

Para 782. Vijeće smatra da uništavanje kulturnih objekata, kao djelo u osnovi progona, treba tumačiti kao uništavanje ili oštećivanje vjerskih, dobrotvornih i obrazovnih ustanova, ustanova namijenjenih umjetnosti i nauci, istorijskih spomenika i umjetničkih i naučnih djela, kada je počinitelj djelovao s namjerom da uništi ili ošteti taj objekat ili bezobzirno zanemarujući znatnu vjerovatnoću da će doći do uništavanja ili oštećivanja.

Prisilno premještanje ili deportacija

Para 808. Vijeće nadalje zaključuje da su Muslimani i Hrvati bili prisiljeni otići ili su prognani iz tih opština zbog svoje nacionalnosti. Kao što je opisano u dijelu 5.3.2. gore u tekstu, mnogi Muslimani i Hrvati bili su prisiljeni napustiti svoje domove zbog diskriminatornih mjera koje su uvele srpske vlasti i zbog nasilja koje je bilo usmjereno baš protiv njih. Njihov progon je često bio popraćen razaranjem svetišta i objekata od značaja za te grupe. Muslimani i Hrvati su, da bi otišli, u jednom broju opština morali prepisati svoju imovinu srpskim vlastima. Pravoslavne crkve se nikad nisu razarale, a imovina Srba nije se pljačkala ni plijenila.

Uništavanje kulturnih spomenika i svetišta

Para 836. Vijeće zaključuje da su srpske snage teško oštetile ili razorile više od 200 kulturnih spomenika i svetišta, uglavnom džamija, ali i katoličkih crkvi, od kojih je većina navedena u Prilogu D Optužnice, u sljedećih 26 opština: Bijeljina, Bosanska Krupa, Bosanski Novi, Bosanski Petrovac, Bratunac, Brčko, Čajniče, Čelinac, Doboj, Foča, Ilijaš, Kalinovik, Ključ, Kotor-Varoš, Nevesinje, Novi Grad, Prijedor, Prnjavor, Rogatica, Sanski Most, Sokolac, Teslić, Trnovo, Višegrad, Vogošća i Zvornik. U vezi s nekoliko džamija navedenih u Prilogu D Optužnice, Vijeću nije predočeno dovoljno dokaza za zaključak da su ih razorile srpske snage, ili da su one razorene u periodu na koji se odnosi Optužnica ili u jednoj od opština na koje se odnosi Optužnica.

Para 837. Vijeće zaključuje da su srpske snage namjerno i bezobzirno razorile gorepomenute džamije, crkve i druge vjerske spomenike. Džamije su često prvo rušene eksplozivom, a potom dodatno razarane građevinskim mašinama.

Para 838. S obzirom na to da su ti spomenici i svetišta bili muslimanski, a u nekim slučajevima hrvatski, Vijeće zaključuje da je to uništavanje bilo de facto diskriminatorno. Vijeće zaključuje da su ti muslimanski i hrvatski spomenici birani za uništavanje kao vjerski simboli tih etničkih grupa. Na primjer, pripadnici 6. krajiške brigade srušili su Hasanbegovu džamiju u Sanskom Mostu, nakon čega je na groblju te džamije napravljeno parkiralište. Kada je gorjela džamija u centru Brčkog, vojnici su izrazili svoje zadovoljstvo zbog uništenja džamije i zabranili vatrogascima da gase požar. Vijeće zaključuje da su srpske snage razarale džamije kako bi zatrle svaki trag muslimanske kulture i religije.

Para 839. Vijeće, osim toga, zaključuje da je to uništavanje kulturnih spomenika i svetišta počinjeno u okviru šireg diskriminatornog napada usmjerenog protiv Muslimana i Hrvata u opštinama na koje se odnosi Optužnica, kako je opisano u dijelu 5.1.2, gore u tekstu. Naposljetku, Vijeće zaključuje da je to uništavanje počinjeno na diskriminatornoj osnovi.

Para 840. Vijeće zaključuje da je uništavanje kulturnih spomenika i svetišta bilo dio rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva muslimanske i hrvatske nacionalnosti. Vijeće stoga zaključuje da to uništavanje kulturnih spomenika i svetišta predstavlja progon kao zločin protiv čovječnosti.

IZVODI IZ PRESUDE PRETRESNOG VEĆA MIĆO STANIŠIĆ I STOJAN ŽUPLJANIN

Tom 1 od 3

27. mart 2013

Bezobzirno razaranje gradova i sela, uključujući razaranje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji i drugim kulturnim građevinama

Para 86. Bezobzirno razaranje gradova ili sela predstavlja ratni zločin po članu 3(b) Statuta. Razaranje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji i drugim kulturnim građevinama je ratni zločin po članu 3(d). Uništavanje imovine, ovisno o prirodi i obimu uništenja, može predstavljati krivično djelo jednake težine kao i druga krivična djela

navedena u članu 5(h). Pored toga, ukoliko se bezobzirno razaranje čini na diskriminativnim osnovama, ono može predstavljati progon.

Para 87. Kako bi moglo dokazati bezobzirno razaranje gradova ili sela kao progon, zločin protivčovječnosti, tužilaštvo mora dokazati opšte uslove zločina protiv čovječnosti, posebne uslove progona i sljedeća obilježja osnovnog krivičnog djela:

(d) uništavanje imovine je vršeno u velikim razmjerama;

(e) uništavanje nije opravdano vojnom nuždom; i,

(f) izvršilac je postupao s namjerom da uništi dotičnu imovinu ili je bezobzirno zanemario vjerovatnoću da će ona biti uništena.

Para 88. Žalbeno vijeće u predmetu Blaškić je implicitno zaključilo da se uništavanje vjerske ili kulturne imovine kao progon, zločin protiv čovječnosti, podvodi pod širu kategoriju "razaranja imovine", inače poznatu kao "bezobzirno razaranje".¹⁵³ U predmetu Milutinović i drugi Pretresno vijeće je ekstrapoliralo obilježja uništavanja ili nanošenja štete vjerskim ili kulturnim objektima kao progona, zločina protiv čovječnosti, iz prakse Međunarodnog suda u odnosu na obilježja člana 3(d) Statuta, kao i prakse koja se bavi uništavanjem imovine kao osnovnim krivičnim djelom progona kao zločina protiv čovječnosti.¹⁵⁴ Ovo Pretresno vijeće slijedi isti pristup i zaključuje da tužilaštvo, kako bi moglo dokazati uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji i drugim kulturnim objektima kao progon, zločin protiv čovječnosti, mora dokazati opšta obilježja zločina protiv čovječnosti, opšte uslove progona i sljedeća obilježja osnovnog krivičnog djela:

(a) razaranje ili nanošenje štete vjerskoj ili kulturnoj imovini izvršeno je u velikim razmjerama;

(b) razaranje ili uništavanje vjerske ili kulturne imovine nije opravdano vojnom nuždom; i,

(c) izvršilac je postupao s namjerom da uništi ili ošteti vjersku ili kulturnu imovinu ili bezobzorno zanemarujući vjerovatnoću njenog uništenja ili oštećenja.

Para 89. Pretresna vijeća su zaključila da posljedice lišavanja ili uništavanja imovine moraju biti ozbiljne da bi to lišavanje ili uništavanje moglo dosegnuti nivo jednake težine pobrojanih krivičnih djela na osnovu člana 5 Statuta i tako predstavljati progon, kao u slučaju kad je ta imovina predstavlja neophodnu, ključnu stvar za vlasnike ili sredstvo za egzistenciju date populacije. Prema tome, ako dotična imovina nije uništena, šteta na njoj mora biti velikih razmjera da bi mogla zadovoljiti kriterijum jednake težine. U tom kontekstu, pojmovima "uništenje" i "šteta" daje se njihovo uobičajeno i opšte značenje, pri čemu prvi pojam označava demoliranje ili redukovanje na beskorisnu formu, a potonje upućuje na fizičku povredu ili štetu nanijetu nekom objektu koja narušava njegovu korisnost i vrijednost.

IZVODI IZ PRESUDE PRETRESNOG VEĆA MIĆO STANIŠIĆ I STOJAN ŽUPLJANIN

Tom 2 od 3

27. mart 2013

Župljaninovo ponašanje u vezi sa činjenjem zločina nad nesrbima u Opštinama ARK-a
Para 527. Pretresno vijeće se uvjerilo da je mogućnost da srpske snage tokom i nakon preuzimanja vlasti u Opštinama ARK-a bezobzirno razaraju i oštećuju vjerske i kulturne objekte Muslimana i Hrvata u okviru združenih napora da se uklone njihovi historijski korijeni takođe bila u dovoljnoj mjeri stvarna da je Stojan Župljanin mogao da je predvidi, te da je on voljno preuzeo taj rizik.

Para 528. Pretresno vijeće je konstatovalo da su nametanje i održavanje diskriminatornih mjera; protivpravno zatočenje; ubijanje; uspostavljanje i održavanje nehumanih uslova života; mučenje, okrutno postupanje i nehumana djela; pljačkanje imovine; i bezobzirno razaranje i nanošenje štete vjerskim i kulturnim objektima u Opštinama ARK-a počinjeni s namjerom da se vrši diskriminacija. Uzimajući u obzir nacionalni naboj tog oružanog sukoba, postojanje rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv muslimanskog i hrvatskog stanovništva, kao i činjenicu da je Župljanin znao za taj napad, Pretresno vijeće konstatuje da je mogućnost da srpske snage čine ta krivična djela sa namjerom da vrše diskriminaciju, i time počine krivično djelo progona kao zločina protiv čovječnosti, bila u dovoljnoj mjeri stvarna da je Stojan Župljanin mogao da je predvidi, te da je on voljno preuzeo taj rizik.

Stanišićeva odgovornost za djela izvan okvira UZP-a

Para 778. Najzad, Pretresno vijeće konstatuje da je bezobzirno razaranje i nanošenje štete vjerskim i kulturnim objektima za koje je utvrđeno da je provedeno u okviru združenih napora da se uklone historijski korijeni bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata za vrijeme preuzimanja vlasti u Opštinama i poslije njega bilo predvidivo Mići Stanišiću tokom provođenja zajedničkog plana. Pretresno vijeće se uvjerilo da je, u provođenju zajedničkog plana, mogućnost da ta krivična djela budu počinjena s diskriminatornom namjerom bila u dovoljnoj mjeri stvarna da je Mićo Stanišić mogao da je predvidi, te da je on voljno preuzeo taj rizik.

Para 779. Uzimajući u obzir da je Pretresno vijeće zaključilo da su krivična djela protivpravnog zatočenja; nametanja i održavanja restriktivnih i diskriminatornih mjera; lišavanja života; mučenja, okrutnog postupanja i nehumanih djela; uspostavljanja i održavanja nehumanih uslova života u zatočeničkim objektima; prisvajanja i pljačkanja imovine; kao i bezobzirnog razaranja i nanošenja štete vjerskim i kulturnim objektima, sva počinjena s diskriminatornom namjerom, Vijeće se nadalje uvjerilo da ona čine djela u osnovi progona, čija je mogućnost bila u dovoljnoj mjeri stvarna da je Mićo Stanišić mogao da je predvidi, te da je on voljno preuzeo taj rizik.

IZVOD IZ SAŽETKA PRVOSTEPENE PRESUDE U PREDMETU RADOVAN KARADŽIĆ

24. mart 2016

(Zvaničan prevod teksta cijele presude u predmetu Radovan Karadžić još uvek nije objavljen, te prenosimo dio iz sažetka presude. Detaljniji izvodi nalaze se u verziji na engleskom jeziku.)

Nakon ili tokom protjerivanja iz njihovih domova imovinu žrtava oduzimale su vlasti bosanskih Srba. Nesrpska imovina naširoko se pljačkala, a u mnogim opštinama srpske snage sprovele su uništavanje sela i imovine bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata velikih razmjera. Srpske snage razorile su više džamija, katoličkih crkvi i drugih kulturnih spomenika i sakralnih objekata u Bratuncu, Bosanskom Novom, Foči, Ključu, Novom Gradu, Prijedoru, Rogatici, Sanskom Mostu, Sokolcu i Zvorniku. Kulturni spomenici i sakralni objekti odabrani su za razaranje zbog svog značenja za bosanske Muslimane i bosanske Hrvate na tim lokacijama. Međutim, iako Vijeće zaključuje da su kulturni spomenici i sakralni objekti razoreni u Bijeljini, na Palama i u Vogošći, izvedeni dokazi nisu bili dovoljni da bi se van razumne sumnje utvrdilo ko je odgovoran za ta razaranja.